

18.08.2022

AS14001
898/00.00/2021

Puolustusministeriö
Kirjaamo

Puolustusministeriön lausuntopyyntö 28.6.2022 (Lausuntopalvelu.fi), AS14389

LAUSUNTO LUONNOKSESTA HALLITUKSEN ESITYKSEKSI LAIKSI SOTILASKURINPIDOSTA JA RIKOSTORJUNNASTA PUOLUSTUSVOIMISSA JA ERÄIKSI SIIHEN LIITTYVIKSI LAEIKSI

1. Lausuntopyyntö

Puolustusministeriö on viiteasiakirjalla pyytänyt Pääesikunnan lausuntoa sotilaskurinpitoa ja rikostorjuntaa Puolustusvoimissa koskevan sääntelyn uudistamisesta.

Sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa ehdotetaan annettavaksi uusi laki. Voimassa oleva sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annettu laki (255/2014, jäljempänä SKRTL) kumottaisiin. Henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annettua lakia (339/2019) sekä tiedustelutoiminnan valvonnasta annettua lakia (121/2019) muutettaisiin. Lisäksi kuuteen lakiin tehtäisiin teknisluontoisia muutoksia.

Pääesikunnalle ehdotetaan uudeksi tehtäväksi sotilasrikosten ennalta estäminen ja paljastaminen. Voimassa olevan lain mukaan Pääesikunnan tehtävänä on sotilasrikosten selvittäminen. Kaikkiin Pääesikunnan rikostorjuntatehtäviin ehdotetaan uutta sääntelyä yleisistä toimivaltuuksista. Lisäksi Pääesikunnalle ehdotetaan eräitä kokonaan uusia toimivaltuuksia rikosten ennalta estämis- ja paljastamistehtäviin liittyen. Pääesikunnalle ehdotetaan oikeutta käyttää salaisia tiedonhankintakeinoja nykyistä enemmän itsenäisesti, kun kyseessä on sotilaallisen maanpuolustuksen alalla Suomeen kohdistuvaan tiedustelutoimintaan ja sotilaallisen maanpuolustuksen tarkoitusta vaarantavaan toimintaan liittyvien rikosten ennalta estäminen ja paljastaminen.

Muutoksia ehdotetaan myös esitutkinnan toimittamista, virka-apua ja viranomaisten yhteistoimintaa koskeviin säännöksiin. Reserviläisille ehdotetaan uusia toimivaltuuksia rikostorjuntaan sekä normaalioloissa että normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

Pääesikunnan lausunto on valmisteltu oikeudellisella osastolla. Pääesikunnan henkilöstöosasto, Maavoimien esikunta, Puolustusvoimien

tietosuojavastaava ja Puolustusvoimien logistiikkalaitos ovat antaneet asiassa lausunnon.

2. Pääesikunnan lausunto

Pääesikunta toteaa aluksi, että työryhmän jäsenenä ja sihteeristössä on ollut Pääesikunnan virkamiehiä, jotka ovat tiiviisti osallistuneet työryhmän työskentelyyn, joten Puolustusvoimien kannalta merkityksellisimmät lainmuutostarpeet on jo hyvin sisällytetty työryhmän ehdotukseen. Myös Puolustusvoimien sisältä hankituissa lausunnoissa esitystä on kokonaisuutena pidetty kannatettavana.

Pääesikunta toteaa esitysluonnoksen perusteluissa esitetyn osalta, että viranomaisten resurssien kannalta on tarkoituksenmukaista, että sama viranomainen on toimivaltainen estämään, paljastamaan ja selvittämään rikoksen. Pääesikunta korostaa muutosten perusteluna edelleen sitä, että Puolustusvoimissa on sellaista herkkää tietoa ja omaisuutta, joka voi olla rikoksen kohteena (esim. salassa pidettävä tieto, ampumase- ja räjähdemateriaali).

Toimivallan ja tehtävien perusteluista

Työryhmä on esittänyt, että Pääesikunnalle säädettäisiin tehtävä ja toimivaltuudet, jotka laajuudeltaan vastaisivat pitkälti poliisille poliisilaisissa (872/2011) säädetyä tehtävää ja toimivaltuuksia. Pääesikunnan rikostorjuntatehtävä ja sitä koskeva toimivalta kohdistuisivat kuitenkin jatkossakin ehdotetun lain 89 §:ssä säädetyin tavoin asevelvollisiin ja Puolustusvoimien henkilöstöön, lähinnä sotilaisiin. Siitä, miten tehtävän ja toimivallan tarvetta on ehdotetun 88 §:n perusteluissa perusteltu, voi luonnosesityksestä saada sen käsityksen, että lainvastaiset menettelyt olisivat asevelvollisten ja Puolustusvoimien henkilöstön keskuudessa yleisiä. Kysymys lienee ennemmin siitä, että uudella lainsäädännöllä pyritään luomaan mahdollisuuksia tehokkaasti estää ja puuttua niihin tapauksiin, joita Puolustusvoimien toimintaympäristössä voi esiintyä.

Maavoimien esikunta on lausunnossaan todennut, että ehdotuksen perusteella jää jossain määrin epäselväksi, millaisiin konkreettisiin havaintoihin uusi tehtävä ja toimivalta perustuvat. Tämä huolimatta siitä, että Puolustusvoimilla on anastusherkkää materiaalia, johon kohdistuvat mahdolliset rikokset tulee voida estää, tarvittaessa paljastaa ja edelleen selvittää. Edellä esille tuodun johdosta olisi perusteltua arvioida ainakin sitä, tulisiko lain perusteluita mainituilta osin tarkentaa.

Pääesikunta toteaa, että vaikka lakiehdotuksen 88 §:n perustelutekstissä on jo varsin kattavasti perusteltu tätä uutta tehtävää, tulisi jatkovalmistelussa harkita vielä perustelutekstin täsmentämistä.

Ehdotetun lain 12 luvun mukaiset Pääesikunnan yleiset toimivaltuudet rikostorjunnassa selventäisivät voimassa olevaa sääntelyä Pääesikunnan käytössä olevien toimivaltuuksien osalta.

Henkilötietoja koskevista säännöksistä

Puolustusvoimien tietosuojavastaavan lausuntoon perustuen Pääesikunta toteaa, että henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annettuun lakiin (332/2019, jäljempänä HEPPU-laki) tehtävät muutokset ovat laajoja ja osin jopa HEPPU-lain rakennetta kehittäviä. HEPPU-lain rakenteen kehittämisen lisäksi esitys ajanmukaistaisi perustietojen kirjaamista, mikä voimassaolevassa laissa on kirjavaa ja eri ajoilta peräisin olevaa. HEPPU-lain muutokset on perusteltua toteuttaa SKRTL:n kokonaisuutoksen johdosta nyt esitetyssä muodossaan tässä yhteydessä sen sijaan, että jäätäisiin odottamaan esimerkiksi HEPPU-lain kokonaisuudistusta.

Kurinpitoesimiehen tiedonsaannista esitutkinta-aineistosta

Nykyllänsäädännön mukaisessa tilanteessa kurinpitoesimiehen tehdessä sotilasoikeudenkäyntilain 14 §:n mukaisen päätöksen, hän saa myös mahdollisuuden tutustua esitutkintapöytäkirjaan. Muutoksen ja lakiesityksen 91 § 2 momentin myötä tätä oikeutta ei enää automaattisesti olisi. Luonnoksessa perusteluosuudessa todetaan, että Pääesikunta tai poliisi voisi kuitenkin harkintansa mukaan toimittaa esitutkintapöytäkirjan kurinpitoesimiehelle, joka voisi päättää asian ratkaisusta kurinpitomenettelyssä tai ratkaista asian sotilasoikeudenkäyntilain 14 §:n mukaisesti.

Pääesikunta katsoo luonnokseen kirjattua tukien, ettei esitutkintapöytäkirjaa tai sitä vastaavia tietoja tule toimittaa aina kategorisesti kurinpitoesimiehelle tiedottamistarkoituksessa niissä tapauksissa, joissa Pääesikunta tai poliisi toimittaa valmistuneen esitutkintapöytäkirjan suoraan syyttäjälle. Kyse on lähtökohtaisesti aina salassa pidettävästä tiedosta (julkisuuslaki 24.1 § 3 k), joten tällaisen tiedon luovuttamisesta päättää tapauskohtaisesti tutkinnanjohtaja siten kuin esitutkintalaissa ja julkisuuslaissa säädetään.

Määritelmät

Lopuksi Pääesikunta toteaa, että lakiehdotuksessa tulisi määritellä Pääesikunnan rikostorjuntaviranomainen, koska varsinkin esityksen perustelutekstissä tämä termi toistuu useasti. Pääesikunta esittää, että lakiehdotuksen 3 §:än lisätään määritelmä:

7) *Pääesikunnan rikostorjuntaviranomaisella* tarkoitetaan viranomaista, joka estää, paljastaa ja selvittää sotilasrikoksia sekä estää ja paljastaa sotilaallisen maanpuolustuksen alalla Suomeen kohdistuvaan tieduste-

lutoimintaan ja sotilaallisen maanpuolustusta tarkoitusta vaarantavaan toimintaan liittyviä rikoksia.

Pääesikunnalla ei ole asiassa muuta lausuttavaa.

Pääesikunnan yhteyshenkilönä asiassa on ja tarvittaessa lisätietoja asiasta antaa sektorijohtaja Jouni Pulkkinen (p. 0299 500 911).

Pääesikunnan päällikön sijainen
Kenraaliluutnantti

Kim Jäämeri

Puolustusvoimien asessori
Varatuomari, OTL

Tuija Sundberg

Tämä asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu.

LIITTEET

JAKELU

TIEDOKSI

Puolustusministeriö Lainvalmistelu- ja oikeusyksikkö